

Leven onder de mast

Tekst: Emmely de Wilt

Fotografie: Bram Bokkers en
Sven Gust

Sinds de oplevering in 2006 is het een publiek geheim dat het offshore windmolenpark bij Egmond aan Zee een waar walhalla is voor vis. Het 36 windmolens tellende park is daarom onderwerp van diverse ecologische onderzoeken. Zo rapporteert onderzoeksinstituut IMARES begin 2012 over de ecologische effecten van het windpark op de aldaar aanwezige vispopulatie.

Het 27 vierkante kilometer grote windmolenpark ter hoogte van Egmond aan Zee is het eerste offshore windpark van Nederland. Het windpark is het resultaat van een joint venture tussen energiebedrijven Nuon en Shell, genaamd NoordzeeWind. In ruil voor subsidies laat NoordzeeWind bij IMARES onderzoek doen naar de ecologische effecten die het park met zich mee brengt. De definitieve rapportages laten nog een kleine twee jaar op zich wachten, maar wat vis betreft lijken de uitkomsten nu al positief, zegt professor Han Lindeboom van IMARES.

Toevluchtsoord

Lindeboom is leider van het onderzoek naar het bodemleven binnen het windpark en ziet – met een slag om de arm – een aantrekkende kracht

op vissen. Harde uitspraken over een stijging in de visstand rond de windmolens kan en mag hij echter nog niet doen. “Daar is het onderzoek nog te prematuur voor. Wat we wel merken is dat het park als een soort van refugium werkt voor vissen. Er mag immers niet gevist worden binnen het park en de omringende 500 meter; dat is altijd goed voor de visstand. Boomkorvissers, die netten over de grond slepen, mogen er dus niet komen. Bovendien zouden de stenen die rondom de windmolens zijn gestort ter bescherming hun netten kapot rijten. Daarbij zien we ook dat er meer vis rond de windmolens zwemt, dan over de zandvlaktes tussen de molens.”

Mariene bioloog Joop Coolen van stichting De Noordzee ziet de beschermende stenen als tweede reden voor de

ogenschijnlijke stijging in vis. “De stenen zijn bij de aanleg van het windmolenpark rond de windmolens gestort. Dit zogenaamde hard substraat moet voorkomen dat de palen onder water slijten. Op het hard substraat heeft zich nieuw leven gevestigd in de vorm van bodemdierpjes als mosselen, krabben, algen, zeesterren en anemonen. Dit vormt voor vissen een rijk gevulde dis. Deze overvloed aan voedsel trekt kleine vissen aan, die vervolgens weer grotere vissen en zelfs bruinvissen aantrekken. Dit verschijnsel zien we ook rond gasplatforms in de Noordzee.”

Soorten vis

Tijdens het visonderzoek dat IMARES verricht, wordt er gekeken naar de verschillende soorten vis in het windpark. Door middel van experimenten met onder andere merkjes, hoopt

het onderzoeksinstituut er achter te komen in hoeverre het windpark bescherming biedt aan vissen. Wordt er vanuit de visserij gemeld dat een gemerkte vis is gevangen, dan kan IMARES kijken hoe lang de vis in het windpark verbleef. Daarbij wordt de beschermende functie van het park afgemeten aan de tijdsduur tussen merken en vangen. Hoe langer het duurt eer een gemerkte vis wordt terug gevangen, des te groter is de bescherming die het windpark biedt. Het onderzoek wordt gedaan onder demersale en pelagische vissoorten. Dit zijn vissoorten die respectievelijk bij de bodem leven, dan wel scholen die in de hele waterkolom zwemmen. Al snel bleek – zoals verwacht – dat vooral de demersale soorten baat hebben bij het windpark. Deze bodemvissen profiteren vooral van

de ontbrekende visserij binnen de omgeving van het windpark. Ze blijven vaak hun hele leven op één plek en worden dus niet belaagd door vissers. “Steenbolk en kabeljauw zijn vissen die dergelijk gedrag vertonen en hun voordeel kunnen doen met het windpark. Niet alleen omdat ze geen gevaar lopen om te worden gevangen, maar ook omdat er rond de stenen genoeg voedsel te vinden is”, aldus Han Lindeboom. Onder de demersale soorten valt ook de tong. “Maar in tegenstelling tot de kabeljauw en steenbolk, moet deze vis niks hebben van windmolens”, vervolgt Lindeboom. “Voor beroepsvissers is dat goed nieuws. Die zullen niet snel een vermindering in hun tongvangst zien rond het park. We weten nog niet precies hoe het komt dat juist deze vis vrijwel buiten het

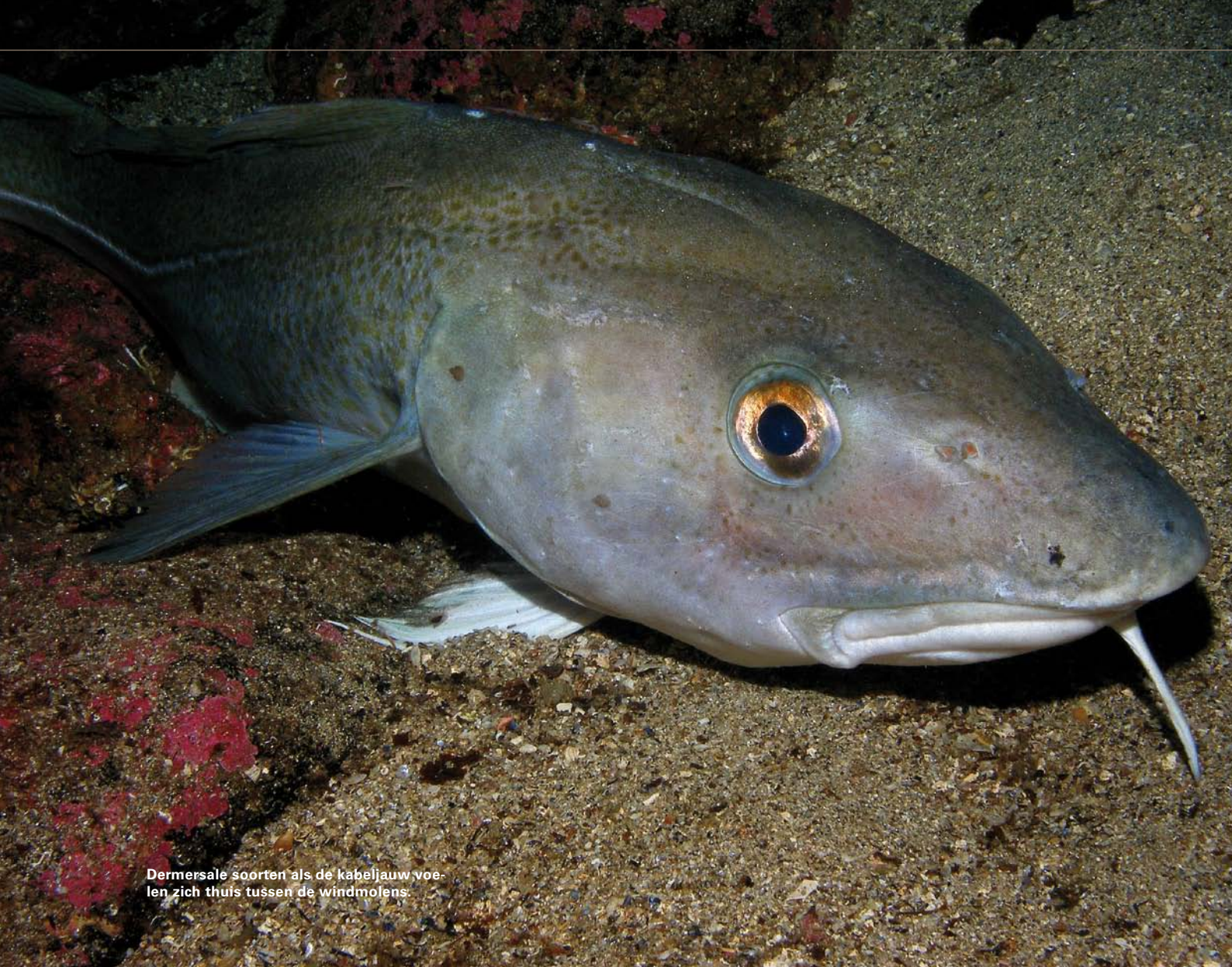
park blijft, maar we hopen daar begin 2012 antwoord op te hebben.”

Verboden visstek

De verhalen over de grote diversiteit en aantallen vis in het windpark zijn ook bekend bij de leden van de Egmondse botenclubhengelvereniging ‘De Werf’. “Het is alom bekend dat het windpark een paradijs is voor vissers”, zegt Cees Kager, bestuurlid van de viscommissie en organisator van viswedstrijden. “De variatie en de hoeveelheid vis overtreffen je stoutste dromen. Er zit van alles: koolvis, zeebaars, grote kabeljauwen en ik heb zelfs verhalen over inktvissen gehoord”.

Vissen is dus zeer lucratief, maar helaas voor de hengelaars verboden binnen 500 meter van het windmolenpark. Op de molens hangen

Dermersale soorten als de kabeljauw voelen zich thuis tussen de windmolens.

camera's, dus smokkelen kan niet. Bovendien ligt het park tien tot achttien kilometer uit de kust bij Egmond, wat dit viswalhalla voor het merendeel van de visboten onbereikbaar maakt. Kager: "Wij gaan bij wedstrijden nooit zo ver de zee op, hooguit enkele kilometers, daar zijn onze boten te klein voor. Daarbij heb ik verhalen gehoord dat er naast camera's ook megafoons aan de windmolens zijn bevestigd waarmee wordt omgeroepen bij het park weg te blijven. Er zou ook een hard alarm afgaan als je dit niet doet. En de Algemene Inspectie Dienst van Rijkswaterstaat die regelmatig patrouilleert, wil je niet tegenkomen. Ik ken zat vissers die het verbod hebben genegeerd en uiteindelijk met een fikse boete en een leeg net weer naar huis konden varen. Maar er is bij ons zeker vraag naar. Ook Joop Coolen van Stichting De

Noordzee kent genoeg verhalen over vissers die toch een kijkje wagen. "Ik heb gehoord dat er wel illegaal gevist wordt. Of de toegestane grens van 500 meter een goede visstek is? Dat is nog niet te zeggen. Maar waarschijnlijk zit er meer vis dan verder van het park af. Het is maar net op welke soort je wilt vissen. Niet alle vissen vinden het windpark immers even aantrekkelijk."

Heien

De vissen binnen het park lijken zich niet te storen aan het geluid en de trillingen die de wieken van de windmolens voortdurend maken. Maar dat is nu de windmolens eenmaal staan. Er is veel kritiek geweest tijdens en na de aanleg van het park. Het heien van de windmolens zou schade brengen aan het gehoor van zeedieren. "De palen – die een diameter van vier meter heb-

ben – moesten dertig meter geheid worden. Dat is ontzettend schadelijk voor vislarven. Die knallen uit elkaar van zulke harde klappen. Tijdens het bouwen van het windpark is de vispopulatie dus ook gedaald", aldus Joop Coolen. Dit effect was al bekend bij de overheid voordat het bouwen echt begon. Aan de andere kant is dit misschien een opoffering die gedaan moest worden in het gevecht tegen het broeikas-effect en de vraag naar duurzame energie.

Lindeboom: "Nadat het heien in Egmond was voltooid zijn nergens dode vissen gevonden. Daar is wel op gelet. En destijds hebben de bouwers een 'pinger' gebruikt bij de aanleg van het windpark bij Egmond aan Zee. Dat is een bel waarop bruinvissen reageren. Beroepsvissers gebruiken hem ook, om de bruinvissen weg te jagen van hun netten. Het heien

Facts and figures

Het windpark Egmond aan Zee is het eerste grote windpark in de Noordzee voor de Nederlandse kust. Het park ligt 10 tot 18 kilometer uit de kust – bij helder weer is het zichtbaar vanaf het strand – beslaat zo'n 27 km² en bestaat uit 36 windmolens met ieder een vermogen van 3 MW. Samen leveren zij duurzame elektriciteit voor meer dan 100.000 huishoudens. Dat is vergelijkbaar met een gemeente als Eindhoven. Dit windpark op zee draagt bij aan de verduurzaming van de energievoorziening. Daarbij wordt de kennis en ervaring die met dit project wordt opgedaan, ingezet bij de toekomstige ontwikkeling van windenergie als duurzame energiebron. Het ministerie van Economische Zaken heeft het park ook duidelijk benoemd als een demonstratieproject.

Bron: www.noordzeewind.nl

begint zachtjes: eerst worden de buizen afgeladen, op de bodem gezet, dan wordt er voorzichtig gehamerd om ze recht de grond in te krijgen. De bruinvis zwemt weg voordat de harde klappen vallen. En het goede nieuws is dat de bruinvissen weer zijn teruggekeerd nadat het heien was voltooid. Nu zitten er nog meer dan voorheen. Dat hebben we waar genomen door microfoons op te hangen. Er zijn nu veel meer klikken te horen die duiden op bruinvissen.”

Toch zien zowel Han Lindeboom als Joop Coolen veel liever de alternatieve manieren om windmolens in de zee te plaatsen. Coolen: “België, Denemarken en Duitsland kennen ook een paar offshore windparken. Maar zij zijn veel meer bezig geweest met de neveneffecten van heien op het onderwaterleven.” Bij enkele nieuwe plannen voor een nieuw offshore windpark, wordt hier overigens al rekening mee gehouden.

“IMARES adviseert ook om andere methoden te zoeken en die zijn er volop. In België zijn de windmolens met een zware betonnen voet op de zeebodem neergezet. Een soort omge-

keerd champagneglas. Daar komt geen heien aan te pas en die molens staan daar prima. Ook kunnen de molens in de grond worden getrild.” Genoeg milieuvriendelijke alternatieven dus, volgens Lindeboom.

Toekomst

Op dit moment staan er twee windparken voor de Nederlandse kust. Naast het park bij Egmond aan Zee is er een tweede bij IJmuiden: het veertien vierkante kilometer grote Prinses Amalia-windpark van Eneco en Ecoconcern. Het is de bedoeling dat er nog meer offshoreparken in de Noordzee komen. Deze uitbreiding zou volgens Lindeboom goed zijn voor de vispopulatie. “Bij grotere windparken komen meer platvissen voor. Ik hoop dat we in de toekomst roggen krijgen in onze windparken. Het offshore park bij Egmond aan Zee is daar te klein voor, maar een groter windpark voor onze kust zou zeker een goede plek voor de rog zijn.” Tot de rapportage van IMARES in 2012 blijft het gissen of de aantrekkingskracht van het windpark in de molens zelf zit of in de bijkomende factoren als het verbod op visserij. V

Voor boomkorvisserij zijn windmolenparken 'no go area'.

